

ՉԻՆ-ՍԻՐԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

1956 թ. օգոստոսի 1-ին Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության (ՉԺՀ) և Սիրիայի Արաբական Հանրապետության (ՍԱՀ) միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումից ի վեր երկու երկրները կայուն հարաբերություններ են զարգացրել և սատարել միմյանց միջազգային ասպարեզում: Սիրիայի կառավարությունը մշտապես հավատարիմ է եղել «մեկ Չինաստանի» ընդունման քաղաքականությանը՝ պաշտպանելով վերջինիս ինքնիշխանությունն ու տարածքային ամբողջականությունը: Պեկինն էլ մշտապես պաշտպանել է ՄԱԿ-ի համապատասխան բանաձևերի և «հող խաղաղության դիմաց» սկզբունքի հիման վրա երկխոսության ու քաղաքական բանակցությունների միջոցով Մերձավոր Արևելյան հակամարտության կարգավորման խաղաղ գործընթացը¹: Գտնելով, որ Մերձավոր Արևելքում (ՄԱ) կայուն խաղաղություն չի կարող հաստատվել առանց Սիրիայի՝ Չինաստանը, իբրև ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի մշտական անդամներ, որպես օրենք պաշտպանել է Սիրիային՝ Իսրայելի կողմից պաղեստինյան հողերի բռնագրավումը դատապարտելու և պաղեստինյան ինքնորոշման իրավունքը պաշտպանելու գործում: Պեկինը մշտապես հանդես է եկել Լիբանանի և Սիրիայի միջև դիվանագիտական կապերի հաստատման, Լիբանանի և Սիրիայի (Ղուանի բարձունքներ) գրավյալ տարածքներից իսրայելական ուժերի դուրսբերման, ինչպես նաև Իսրայելի ու արաբական երկրների միջև հարաբերությունների կարգավորման պաշտպանությամբ²:

Սիրիայի և Չինաստանի հայացքները մոտ են եղել նաև մար-

¹ China to Boost Cooperation with Arabs, Xinhua News Agency, 13.01.2009. http://news.xinhuanet.com/english/2009-01/13/content_10647852.htm.

² Massoud Daher, China and the Middle East: Establishing a New Partnership, Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia), Shanghai International Studies University, Vol. 3, No. 1, 2009, p. 22.

դու իրավունքների հետ կապված հիմնահարցերում: Երկու երկրները հանդես են եկել Արևմուտքի կողմից զարգացող երկրների ներքին գործերին միջամտելու փորձերի դեմ, որոնք որպես պատրվակ օգտագործում են վերոնշյալ հիմնախնդիրները³:

Սիրիայի և Չինաստանի միջև հարաբերությունները որակապես նոր մակարդակի բարձրացան 2004 թ. հունիսի 21-25-ը Բաշար Ալ-Ասադի՝ ՉԺՀ կատարած այցից հետո, որի ընթացքում կողմերը համագործակցության մի շարք պամանագրեր ստորագրեցին⁴: Այդուհետ երկու երկրների կառավարությունների, կուսակցությունների, զինված ուժերի միջև տարբեր մակարդակներով բարեկամական ու համագործակցային կապերն առավել ամրապնդվեցին: Հաճախացան քաղաքական ու ռազմավարական խնդիրների շուրջ բարձր մակարդակի քննարկումները⁵:

Հարկ է նկատել, որ սիրիական առաջնորդի այցը տեղի ունեցավ Իրաք ԱՄՆ-ի ներխուժման, ինչպես նաև Իրաքի ընդդիմադիր տարրերին նպաստելու գործում Սիրիայի մասնակցության կասկածանքով Դամասկոսի նկատմամբ ԱՄՆ-ի աճող ճնշման ֆոնի ներքո⁶: Պատահական չէր, որ Ալ-Ասադի՝ ՉԺՀ կատարած այցը գնահատվեց որպես Վաշինգտոնին հասցեագրված ուղերձ, որով Դամասկոսն ասես ընդգծում էր Սիրիայի նկատմամբ ԱՄՆ-ի պատժամիջոցների կիրառման անօգտակարությունը: Իրենց հերթին ՉԺՀ-ի արտգործնախարար Լի Ճաոսինը և ՍԱՀ-ում ՉԺՀ-ի դեսպանը Վաշինգտոնի պատժամիջոցները որակեցին իբրև «երկակի ստանդարտների քաղաքականություն»⁷: Նկատենք, որ դեռևս 2003 թ. ապրիլին Պեկինը դրվատել էր Սիրիային՝ իրաքյան ճգնաժամի քաղաքական լուծման ուղղությամբ

³ Syria Supports China on Taiwan Issue Syria-China, Politics, Arabic News.com, 3.17.2005. <http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/050317/2005031712.html>; Сирия подтверждает приверженность политике одного Китая, Жэньминь Жибао, 08.11.2007.

<http://russian.people.com.cn/31520/6298769.html>

2008 թ. մարտին Դամասկոսը սատարեց տիրեթյան իրադարձությունների նկատմամբ Պեկինի դրսևորած դիրքորոշումը՝ դրանք որակելով իբրև ՉԺՀ-ի միասնության և կայունության դեմ «նենգադուլ» գործողություններ:

⁴ Китай и Сирия стабильно развивают отношения дружбы и сотрудничества, Жэньминь Жибао, 02.04.2008, с. 1. <http://russian.people.com.cn/31520/6385087.html>.

⁵ Christina Y. Lin, Syria in China's New Silk Road Strategy, China Brief, The Jamestown Foundation, Vol. X, Issue 8, 16.04.2010, p. 3.

⁶ Chris Zambelis, China Tests its Mettle in Syria Greater China, Asia Times Online, Thailand, 6.11.2008, p. 1.

⁷ Исторический визит президента Сирии в Китай, Ислам для всех, 22.06.2004. <http://islam.com.ua/news/1022/>.

գործադրած ջանքերի և իրաքյան խնդրում ԱՄՆ-ի ճնշումներին տեղի չտալու առիթով⁸։ Սիրիայի նախագահ Բաշար Ալ-Ասադը ՉԺՀ-ի առաջատար “Renmin Ribao” թերթին տրված հարցազրույցում, ընդգծելով ՉԺՀ-ի՝ իբրև գերտերության կարգավիճակը, կարևորել էր ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո Պեկինի դերի մեծացումը միջազգային գործերում, հատկապես այնպիսի փոքր երկրների համար, ինչպիսին Սիրիան է⁹։

2004 թ. ՉԺՀ-ն ձեռնպահ քվեարկեց ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի՝ սեպտեմբերի 2-ի 1559-րդ բանաձևին, որով պահանջում էր սիրիական ուժերի դուրսբերումը Լիբանանից¹⁰։ Պեկինն անգամ սպառնաց Սիրիայի նկատմամբ պատժամիջոցների պահպանման դեպքում արգելափակել 2005 թ. հոկտեմբերին ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի ընդունած 1636-րդ բանաձևը, որից հետո վերջինիս երեք համահեղինակներ՝ ԱՄՆ-ն, Մեծ Բրիտանիան և Ֆրանսիան, տեղի տվեցին¹¹։ Նշենք, որ բանաձևի համաձայն՝ պահանջվում էր Սիրիայի լիիրավ համագործակցությունը Լիբանանի նախկին վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործի փաստահավաք հետաքննությանը՝ կապված սպանությանը Սիրիայի հնարավոր մասնակցության հետ¹²։

Ենթադրվում է, որ ՉԺՀ-ն առավել մեծ ռազմավարական նշանակություն ձեռք բերեց Դամասկոսի համար հատկապես Սիրիային Լիբանանի վարչապետ Հարիրիի սպանության մասնակցության մեջ մեղադրելուց հետո¹³։ Ուստի պատահական չէ, որ վերջին տարիներին Սիրիայի «ապակոդմնորոշումը» դեպի Հեռավոր Ասիա, մասնավորապես ՉԺՀ գնահատվում էր իբրև Արևմուտքի հետ Դամասկոսի բարդ հարաբերությունների փոխհատուցման կամ հաղթահարման փորձ¹⁴։

⁸ Ji Hye Shin and John J. Tkacik, Jr., China and the Middle East: A New Patron of Regional Instability, The Heritage Foundation Leadership For America, No. 1974, 26.09.2006, p. 7.

<http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/bg1974.cfm>; Renmin Ribao, 14.04.2003, p. 3. <http://www.people.com.cn/GB/paper464/8941/834181.html>.

⁹ Jin Liangxiang, Energy First. China and the Middle East, Middle East Quarterly, Vol. XII: No. 2, Spring 2005. <http://www.meforum.org/article/694>.

¹⁰ Jin Liangxiang, նշվ. աշխ., էջ 1:

¹¹ MR. John W. Ballard, Globalization's Impact on the Chinese War Machine, National Security Agency, The U.S. Army War College, 2008, p. 24. <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA479051>.

¹² Massoud Daher, նշվ. աշխ., էջ 22.

¹³ Christina Y. Lin, նշվ. աշխ., էջ 4:

¹⁴ Virginie Delattre, Syria on the Edge of a New Cooperation Era? Prospects for the EU-Syrian Association Agreement, Department for Near/Middle East and North Africa, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, April 2010, p. 7.

Չին-սիրիական առևտրափոխանակական համագործակցությունը

Սիրիան, ոգեշնչված բարեփոխումների չինական մոդելով, ևս ձգտում էր «սոցիալիստական շուկայական տնտեսության», որում ներդաշնակորեն միահյուսվում են տնտեսության ազատականացումն ու պետության խիստ դերակատարությունը¹⁵։ Տնտեսության զարգացման և արդիականացման ՉԺՀ-ի անկախ ուղու որդեգրումը Սիրիայի պես զարգացող երկրում, ի տարբերություն ԱՄՆ-ի և Արևմուտքի կողմից առաջադրվող ազատ շուկայական մոդելի, ընդօրինակման արժանի և կենսունակ այլընտրանք էր գնահատվում¹⁶։ Պատահական չէ, որ ըստ 2006 թ. Սիրիայի կառավարության մշակած զարգացման հնգամյա պլանի՝ երկրում պլանային տնտեսությունից շուկայական տնտեսության անցում կատարելու հարցում Սիրիան մտադիր էր փոխառնել հատկապես Չինաստանի կուտակած հաջող փորձը¹⁷։

Չինաստանը փորձում էր ապահովել իր ներկայությունն Սիրիայում՝ իբրև տնտեսական ներուժ ունեցող և տարածաշրջանում իր ազդեցության տարածման հենակետ ծառայող երկիր։ Պեկինի հետաքրքրությունը Դամասկոսի՝ որպես հինավուրց «Մետաքսի ճանապարհի» առևտրային վերջնահանգույցի հանդեպ, չնայած Սիրիայի՝ իբրև Արևմուտքի կողմից «մերժվածի» կարգավիճակին, վկայում է, որ ՉԺՀ-ն Սիրիային կարևոր առևտրային գործընկեր է դիտել ՄԱ-ում¹⁸։ Պեկինն իր «Մետաքսի ճանապարհի» ռազմավարությունում Սիրիային գնահատում էր որպես «ning jiu li» կամ «հարակից ուժ», որն էլ իր հերթին համընկնում էր Սիրիայի «Հայացք Արևելք»՝ դեպի Չինաստան ռազմավարության հետ¹⁹։ Այն ՄԱ-ում Պեկինի հետզհետե ներգրավվածության հետ միասին կարող էր ընկալվել իբրև նոր «Pax Sinica»։ Սիրիան կարող էր ՉԺՀ-ի համար եվրոպական շուկա մուտքի դարպաս ծառայել հատկապես Եվրամիության (ԵՄ) խոշոր երկրների՝ Ֆրանսիայի, Գերմանիայի և Մեծ Բրիտանիայի կողմից աճող հովանավորչության ֆոնի վրա։ Նշենք, որ Չինաստանը ԵՄ անդամակցության պատրաստվող բալկանյան (Սերբիա, Բոսնիա, Սլովենիա, Մակեդոնիա) կամ Լևանտի երկրներում ու տարածքներում վարում է են-

¹⁵ Նույն տեղում, էջ 1:

¹⁶ Chris Zambelis, China Tests its Mettle in Syria Greater China, նշվ. աշխ., էջ 1:

¹⁷ Китай и Сирия стабильно развивают отношения дружбы и сотрудничества, նշվ. աշխ., էջ 1:

¹⁸ Christina Y. Lin, նշվ. աշխ., էջ 3:

¹⁹ The Syrian Report, 11.05.2009; Gulf News, 12.01.2009.

թակառուցվածքային ծրագրերում ներդրումների իրականացման և առատ վարկերի տրամադրման ռազմավարություն, որտեղ ակտիվների ձեռքբերումը համեմատաբար էժան է: Ուստի պատահական չէր, երբ ՉԺՀ-ի փոխնախագահ Սի Շինպինը 2009 թ. հոկտեմբերին կոչ արեց ԵՄ-ի անդամ բալկանյան խոշոր երկրներին (Հունգարիա, Բուլղարիա և Ռումինիա) ԵՄ-ի հետ իրենց կապերն օգտագործելու ի նպաստ վերջինիս անդամակցելու ենթակա բալկանյան փոքր երկրների²⁰: Այդ է թերևս պատճառը, որ ինչպես Բալկաններ, այնպես էլ Սիրիա Պեկինի՝ մուտք գործելու ջանքերը գնահատվում էին որպես վերջինիս կողմից ԵՄ-ի ետնադռնից մուտք գործելու փորձ²¹:

Ուշագրավ է, որ 2007 թ. հունիսի 26-ին Դամասկոսում չին-սիրիական համատեղ հանձնաժողովի երրորդ նիստին Սիրիան պաշտոնապես ճանաչեց ՉԺՀ-ի «շուկայական տնտեսության կարգավիճակը», Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության սահմանած չափանիշներին Չինաստանի տնտեսության համապատասխանությունը, ՉԺՀ-ում պետական ֆինանսավորման՝ նվազագույնի հասցված լինելու և մենաշնորհների սահմանափակման փաստը: Հարկ է նկատել, որ նշյալ հիմնախնդիրների հետ կապված՝ Պեկինը տարածայնություններ ունի Արևմուտքի հետ²²: Հանդիպման ընթացքում կողմերը կրթության, տրանսպորտի և հաղորդակցությունների ոլորտներում համագործակցության վերաբերյալ համաձայնագրեր ստորագրեցին, պայմանավորվեցին խորացնել համագործակցությունը տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, արդյունաբերության, նավթաքիմիական, գյուղատնտեսության, մանրագործվածքների, ենթակառուցվածքային շինարարության, էներգետիկայի, հեռահաղորդակցության ոլորտներում, համատեղ համալսարանների և հետազոտական կենտրոնների հիմնադրման գործում²³: Հանդիպման նպատակներից էր նաև սիրիաչինական բանկի հիմնադրումը՝ համատեղ ռիսկերի նվազեցման և երկկողմ ներդրումների խթանման

²⁰ Christina Y. Lin, նշվ. աշխ., էջ 3-5: Միջերկրական ծովի երկայնքով ԵՄ-ի, Հյուսիսային Աֆրիկայի և ՄԱ-ի երկրների միջև ազատ առևտրային գոտու ստեղծման նպատակով 1995 թ. Բարսելոնում հիմնվել էր Միջերկրածովյան միությունը:

²¹ Global Arab Network, 16.10.2009.

²² Syria: Befriending Beijing, Oxford Business Group, 2.07.2007, էջ 1: <http://www.joshualandis.com/blog/?p=304>. Շուկայական տնտեսության կարգավիճակն օգնում է երկիրը պաշտպանել հակադեմպինգային պահանջներից, որում Չինաստանը հաճախ է մեղադրվում:

²³ MR. John W. Ballard, նշվ. աշխ., էջ 23:

նպատակով²⁴: Պեկինը ողջունեց Սիրիայի ձեռնարկած քայլերը՝ բանկային համակարգի սեփականաշնորհման և Դամասկոսի ֆոնդային բորսայի ստեղծման ուղղությամբ մրցակցային գնագոյացում ապահովելու նպատակով²⁵: Սիրիայում չինական ներդրումների խրախուսման նպատակով Դամասկոսն առաջարկեց Չինական արդյունաբերական գոտի (Chinese Industrial Zone) և Չինական տելեկոմ պուրակ (China Telecom Park) հիմնել²⁶: Նշենք, որ Դամասկոսից 25 կմ հեռավորության վրա՝ «Դամասկոս-Բաղդադ» մայրուղուց դեպի հյուսիս արևելք՝ ՉԺՀ-ի Ճեծիան նահանգի ձեռնարկատերերի հիմնադրած Ադրա ազատ գոտու արդյունաբերական պուրակում կառուցված «China City»-ն դեպի Իրաք, Լիբանան և ընդհանրապես տարածաշրջանի այլ երկրներ չինական ապրանքների վաճառքի և վերաբեռնման (transshipment) հանգույց է ծառայել²⁷:

Չին-սիրիական համագործակցությունը զարգանում էր նաև էներգետիկ ոլորտում: Դեռևս 2005 թ. Չինաստանի նավթի-գազի ազգային կորպորացիան՝ ՉՆԳԱԿ-ը (China National Petroleum Corporation-CNPC), և Հնդկաստանի Նավթի և բնական գազի կորպորացիան 573 ՑԱՀԱԼ դոլարի գործարք կնքեցին Ալ-Ֆուրաթի նավթի և գազի հորատների նկատմամբ իրավունքների ապահովման մասին²⁸: 2008 թ. Պեկինն ու Դամասկոսը պայմանագիր ստորագրեցին Սիրիայի արևելյան հատվածում՝ Աբու Խաշեբ շրջանի մոտ, 1,5 մլրդ դոլար արժողությամբ նավթագտման գործարանի կառուցման վերաբերյալ, որը Սիրիան տարիներ առաջ փորձում էր կառուցել Հյուսիսային Կորեայի օգնությամբ: ՉՆԳԱԿ-ին նախատեսվում էր 85 % մասնաբաժին համատեղ ձեռնարկությունում, որն այդ տարվա վերջին իր գործառույթները սկսելիս պարտավորվում էր ապահովել օրական ավելի քան 110.000 բարել նավթի արդյունահանում²⁹: 2008 թ. սեպտեմբերին Չինաստանի նավթաքիմիական կորպորացիան (China Petroleum & Chemical Corporation-SINOPEC) Կանադայի Տանգանյիկա նավթային ընկերության (Canada's Tanganyika Oil Company) գնման վերաբերյալ 2 մլրդ դոլարի պայմանագիր կն-

²⁴ Syria: Befriending Beijing, նշվ. աշխ., էջ 1; Forward Magazine, Damascus, 26.01.2009.

²⁵ Forward Magazine, Damascus, 26.01.2009.

²⁶ Chris Zambelis, նշվ. աշխ., էջ 1:

²⁷ Forbes, New York City, 21.05.2009.

²⁸ MR. John W. Ballard, նշվ. աշխ., էջ 23:

²⁹ J. Peter Pham, China's Interests in the Middle East and North Africa in the Light of Recent Developments in those Regions, Atlantic Council, 13.04.2011, p. 4.

քեց, որը Սիրիայի նավթարդյունաբերության ոլորտում մեծ շահեր ուներ³⁰:

Նշենք նաև, որ 2010 թ. ապրիլին տեղական և օտարերկրյա ներդրողներին ներգրավելու նպատակով Սիրիայի նավթագազային միջազգային «ՍԻՐՕՅԼ 2010» (SYROIL 2010) 7-րդ ցուցահանդեսին Սիրիան առավել մեծ թվով պայմանագրեր էր նախատեսում կնքել հատկապես չինական նավթային ընկերություններին հետ³¹: Կողմերը քննարկել էին նաև Իրաքի արևմտյան Աքքաս (Akkas) դաշտերից դեպի Սիրիա բնական գազամուղի կառուցման նախագիծը³²:

Չինական ընկերությունները ներգրավված էին Սիրիայի երկու հիմնական՝ Ջաբլեհի (Jableh) բամբակի ֆաբրիկայի և մայրաքաղաքի մոտ գտնվող Ղութա (Ghuta) շրջանի հիդրոէլեկտրակայանի կառուցման նախագծերում³³: Դեռևս 2004 թ. հունիսին Բաշար Ալ-Ասադի՝ ՉԺՀ կատարած այցի ընթացքում Սիրիան չինական ընկերությունների հետ շահավետ պայմանագրեր էր ստորագրել, որոնց շարքում՝ տեքստիլ ֆաբրիկայի և 150 մլն դոլար արժողությամբ ցեմենտի արտադրության գործարանի կառուցման վերաբերյալ պայմանագրերը³⁴:

Նշենք, որ 2007 թ. երկու երկրների միջև առևտրի ծավալը կազմել է 1.87 մլրդ դոլար՝ 2006 թ. համեմատությամբ ապահովելով 32,9 % աճ: Չինական ապրանքների արտահանումը Սիրիա կազմել է 1,862 մլրդ դոլար՝ 2006 թ. համեմատությամբ 37,3 %-ով ավելի: Արդյունքում Չինաստանը դարձել էր խոշորագույն ներկրողը Սիրիա³⁵: 2010 թ. երկու երկրների միջև առևտրի ծավալը հասել է 2,48 մլրդ ԱՄՆ դոլար՝ կազմելով ՉԺՀ-ի ողջ արտաքին առևտրի ընդամենը 0,08 %-ը: Միևնույն ժամանակամիջոցին, Սիրիայից Չինաստան ներկրումը կազմել է ընդամենը 40 մլն ԱՄՆ դոլար³⁶: Առևտրային հաշվեկշռի կարգավորման նպատակով,

³⁰ Parris H. Chang, China's Policy Toward Iran And The Middle East, The Jewish Institute for National Security Affairs, USA, 24.11.2009, p. 11. <http://www.jinsa.org/publications/research-articles/middle-east/chinas-policy-toward-iran-and-middle-east#.UBji6KKBK1kg>.

³¹ Xinhua News Agency, 5.04.2010.

³² The Wall Street Journal, 1.04.2010.

³³ Merchant of Weapons of Mass Destruction to the Axis of Evil, A National Security Report, American Defense Council, 2002, p. 25.

³⁴ Исторический визит президента Сирии в Китай, նշվ. աշխ., էջ 1:

³⁵ Китай и Сирия стабильно развивают отношения дружбы и сотрудничества, նշվ. աշխ., էջ 1:

³⁶ Qu Xing, The UN Charter, the Responsibility to Protect, and the Syria Issue, China International Studies, March/April 2012, p. 15.

որը հիմնականում արտոնյալ առևտրային համաձայնագրերի ու յուանի արժեզրկման հետևանք էր, Չինաստանը խրախուսում էր երկու երկրների միջև զբոսաշրջության զարգացումը³⁷: Նշենք, որ 2008 թ. դրությամբ Չինաստանը դարձել էր Սիրիայի խոշորագույն առևտրային գործընկերը³⁸:

2009 թ. հոկտեմբերին ՉԺՀ-ի և ՍԱՀ-ի կառավարությունների միջև կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկումից խուսափելը կանխելու մասին համաձայնագիր ստորագրվեց³⁹: 2011 թ. մարտին Դամասկոսում չինացի և սիրիացի գործարարների խորհրդի նախաձեռնությամբ կազմակերպվեց առևտրատնտեսական հարցերով չին-սիրիական համաժողովը, որի ընթացքում քննարկվեցին երկու երկրների միջև համագործակցության և տարբեր ոլորտներում համատեղ առևտրային ու ներդրումային նախագծերի իրականացման հետ կապված խնդիրներ: Սիրիական կողմը չինացի գործարարներին կոչ արեց օգտվելու Սիրիայի ներդրումային բարենպաստ միջավայրի, ինչպես նաև ներդրումների խրախուսման ու ներդրողների շահերի երաշխավորման վերաբերյալ կառավարության ընդունած որոշումների հանգամանքից⁴⁰:

Չին-սիրիական ռազմաքաղաքական համագործակցությունը

ՉԺՀ-ի ՍԱՀ-ի միջև ռազմական համագործակցության ուղղությամբ առաջին քայլերից է համարվում 1969 թ. Սիրիայի բանակի շտաբի պետ Մուստաֆա Թլասի գլխավորած զինվորականների առաքելության այցը Պեկին և ՉԺՀ-ի հետ ռազմական գործարքի կնքումը⁴¹: Խնդիրն այն է, որ «Սառը պատերազմի» տարիներին սիրիական հրթիռները հեռավոր գործողության կարողություններով ընդլայնելու գործընթացից ԽՍՀՄ-ի հրաժարումը ՍԱՀ-ին ստիպեց փնտրել այլ գործընկերներ: Պեկինն էլ, օգտվելով Սիրիայում և ՄԱ-ում ԽՍՀՄ-ի ազդեցության թուլացումից, փորձեց լրացնել զենքի շուկայում առաջացած բացը: Հարկ է նկատել,

³⁷ Chris Zambelis, China Tests its Mettle in Syria Greater China, նշվ. աշխ., էջ 1:

³⁸ Parris H. Chang, նշվ. աշխ., էջ 10:

³⁹ Bilateral Relations, Ministry of Foreign Affairs, the People's Republic of China, 22.08.2011. <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/xybfs/gjlb/2888/>.

⁴⁰ Участники сирийско-китайской конференции по вопросам торговли и экономики обсудили сферы совместного сотрудничества, SANA, 29.03.2011. <http://sana.sy/rus/329/2011/03/29/339178.htm>.

⁴¹ George Meri Haddad, Jūrj Marī –addād, Revolutions and Military Rule in the Middle East: The Arab states pt. I: Iraq, Syria, Lebanon and Jordan, Vol. 2, 1973, p. 380.

որ չինական զենքի վաճառքից ստացվող միջոցները ուղղորդվել են երկրի՝ դինամիկ աճող տնտեսության և ռազմարդյունաբերության՝ Ժողովրդական ազատագրական բանակի՝ ԺԱԲ-ի (People's Liberation Army-PLA) ֆինանսավորմանը⁴²:

Բնականաբար, չինական զենքի որոշակի տեսակների, հատկապես բալիստիկ և թևավոր հրթիռների, միջուկային զենքի հետ առնչվող որոշ զինատեսակների արտահանման փաստն այնպիսի վարչակարգ ունեցող երկրների, ինչպիսիք են Իրանը, Իրաքը, Պակիստանը, Հյուսիսային Կորեան, Սաուդյան Արաբիան և Սիրիան, չէր կարող չմտահոգել Վաշինգտոնին: Ուստի զենքի արտահանման և չտարածման ուղղությամբ չին-ամերիկյան առճակատումն անխուսափելի էր, որը խորացավ ԱՄՆ-ի նախագահ Ռոնալդ Ռեյգանի վարչակազմի կառավարման վերջին տարիներից⁴³:

Ըստ էության՝ 1980-ականների վերջին ու 1990-ականների սկզբին Սիրիա և տարածաշրջանի այլ պետություններ միջին հեռավորության բալիստիկ հրթիռային համակարգեր և դրանց առնչվող տեխնոլոգիաներ արտահանելու վերաբերյալ որոշումը Պեկինի առաջին լուրջ հայտն էր՝ իբրև ՄԱ-ում ուժերի հավասարակշռության վրա ազդելու ներուժ ունեցող երկրի⁴⁴, որն աննկատ չմնաց Վաշինգտոնի կողմից: Վերջինս 1987 թ. Հրթիռային տեխնոլոգիաների վերահսկողության ռեժիմի՝ ՀՏՎՌ-ի (Missile Technology Control Regime-MTCR) հովանու ներքո սահմանափակումներ մտցրեց ՉԺՀ-ին համակարգչային և այլ տեխնոլոգիաներ վաճառելու հարցում⁴⁵:

ԱՄՆ-ի և Իսրայելի հետախուզական տվյալների համաձայն՝ Սիրիան և Չինաստանը 1988 թ. մայիսին քննարկել էին Դամասկոսին չինական «M-9» դասի գործողության կարճ շառավղով 170 մլն դոլար արժողությամբ 140 հրթիռների վաճառքի հարցը⁴⁶: Գործարքը պետք է ֆինանսավորեր Լիբիայի նախագահ Մուամ-

⁴² Chris Zambelis, Geopolitics of Sino-Syrian Relations, նշվ. աշխ., էջ 2; Kristen Gunness, նշվ. աշխ., էջ 1:

⁴³ S. Evan Medeiros & Bates Gill, Chinese Arms Exports: Policy, Players, and Process, Strategic Studies Institute, August 2000, p. 1.

⁴⁴ Nuclear Threat Initiative (NTI). www.nti.org/db/China/mmeapos.htm.

⁴⁵ Chris Zambelis, Geopolitics of Sino-Syrian Relations, China Brief, The Jamestown Foundation, Vol. 8, Issue: 20, 24.10.2008, p. 1. http://www.frankhaugwitz.info/doks/security/2008_10_27_China_Energy_Syria_Jamestown.PDF.

⁴⁶ Michael R. Gordon, Syria is Studying New Missile Deal, The New York Times, 22.06.1988. <http://www.nytimes.com/1988/06/22/world/syria-is-studying-new-missile-deal.html>; China to Sell Syria Missiles, The Independent, 1.04.1989, p. 8.

մար Կադդաֆին հրթիռներից 80-ը Լիբիային տրամադրելու պայմանով⁴⁷։ Սակայն ԱՄՆ-ի ճնշման տակ 1989 թ. վերջին Պեկինը հրաժարվեց հրթիռների վաճառքի վերաբերյալ 1988 թ. Սիրիայի հետ ձեռք բերված պայմանավորվածությունից⁴⁸։ Արդյունքում Սիրիան 1989-1990 թթ. մեկ այլ՝ «Scud-B» դասի հրթիռների ձեռքբերման նպատակով դիմեց Հյուսիսային Կորեային⁴⁹։

Այնուհանդերձ, ԱՄՆ-ի հետախուզական ծառայությունների պնդմամբ 1991 թ. ապրիլին Չինաստանը Սիրիային բախստիկ հրթիռներ էր վաճառել, ուստի Վաշինգտոնը պատրաստվում էր Պեկինի նկատմամբ տնտեսական պատժամիջոցներ կիրառել⁵⁰։ 1991 թ. նոյեմբերին ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերի ՉԺՀ կատարած այցի ընթացքում պաշտոնական Պեկինը կրկին խոստացավ չեղյալ հայտարարել Դամասկոսի հետ ստորագրված «Մ-9» դասի հրթիռային գործարքը⁵¹։

Հակառակ դրան՝ 1992 թ. Հալեպի և Համայի սիրիական հրթիռային կայաններ չին գիտնականների այցի ժամանակ Չինաստանը տեխնոլոգիական աջակցություն ցուցաբերեց Սիրիայի հրթիռային արտադրությանը⁵²։ ԿՀՎ-ի տվյալների համաձայն՝ 1992 թ. Չինաստանը 250 մլն ԱՄՆ դոլարի միջուկային և հրթիռային տեխնոլոգիա է վաճառել արաբական մի շարք երկրների, այդ թվում՝ Սիրիային⁵³։ 1992 թ. սեպտեմբերին Իսրայելի արտգործնախարար Դավիթ Լևին՝ ՉԺՀ կատարած այցի ընթացքում Չինաստանի ղեկավարությունից ՄԱԻ երկրներ չինական զենքի վաճառքի դադարեցման, ինչպես նաև Դամասկոսի հետ

⁴⁷ Kenneth Timmerman, *Weapons of Mass Destruction: The Cases of Iran, Syria, and Libya*, Simon Wiesenthal Center, Los Angeles, 1992, p. 70; http://www.nti.org/media/pdfs/syria_missile.pdf?_=1316466791.

⁴⁸ Bush Welcomes China's Promise on Missile Exports, *The Financial Times*, London, 12.12.1989, p. 3.

⁴⁹ Barry Rubin, *North Korea's Threat to the Middle East and the Middle East's Threat to Asia*, Middle East Review of International Affairs. <http://meria.idc.ac.il/books/brkorea.html>. 1991 թ. սիրիական «Ալ-Յարմուկ» (Al-Yarmouk) նավը Սիրիա տեղափոխեց 500 կմ գործողության շառավղով բարելավված 24 միավոր «Scud-B» դասի հրթիռ և մոտ 20 հրթիռակիր։ Այդ հրթիռները սիրիական արտադրության քիմիական մարտագլխիկներով էին ապահովված և Սիրիայի կողմից Իսրայելում ցանկացած թիրախի ավելի մեծ ճշգրտությամբ հարվածելու հնարավորությամբ էին օժտված։

⁵⁰ R. Jeffrey Smith, *China Aid on Algerian Reactor May Violate Pledges*, *The Washington Post*, 20.04.1991, p. A17.

⁵¹ Evan S. Medeiros & Bates Gill, *Chinese Arms Exports: Policy, Players, and Process*, Strategic Studies Institute, August 2000, p. 8.

⁵² *The New York Times*, 5.04.1992, p. A 27.

⁵³ George D. Moffett III, *Bush, Congress Clash on China*, *Christian Science Monitor*, 27.02.1992, p. 1.

ստորագրված «Մ-9» դասի հրթիռային գործարքը չեղյալ հայտարարելու վերաբերյալ խոստում կորզեց⁵⁴:

Այսպիսով՝ 1993 թ. ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Բլինթոնի վարչակազմի և Իսրայելի ճնշման ներքո Պեկինը 1990-ականների վերջերին նվազեցրեց Սիրիա իրականացվող ռազմական առաքումները՝ հրաժարվելով ոչ սովարական սպառազինության (non-conventional weapons) և հրթիռային համակարգերի վաճառքից⁵⁵: Սակայն 1994 թ., հակառակ ԱՄՆ-ին տրված իր հավաստիացումներին, Պեկինը շարունակեց իր անուղղակի աջակցությունը ՍԱՀ-ի հակահրթիռային զարգացման ծրագրին⁵⁶: ԱՄՆ-ի ԿՀՎ-ի տվյալների համաձայն՝ 1996 թ. Չինաստանի բարձր ճշգրտությամբ սարքավորումների ներմուծման-արտահանման կորպորացիան (China Precision Machinery Import-Export Corporation-CPMIEC) հրթիռներին առնչվող բաղադրիչներ է տրամադրել Սիրիայի հրթիռային արտադրական կարողությունների զարգացմամբ զբաղվող հետազոտական ինստիտուտին⁵⁷: Իսկ 1997 թ. ուղղակի չեղյալ է հայտարարվել Չինաստանից առաջադեմ «M-9» դասի միջին հեռավորության բալիստիկ հրթիռների ձեռքբերման վերաբերյալ Սիրիայի հետ կնքված գործարքը: 1990-ականների վերջերին հեղուկ վառելանյութով լիցքավորվող հրթիռային շարժիչների, դրանց արտադրական կարողությունների զարգացման գործում աջակցությունը Սիրիան ստանում էր հիմնականում Հյուսիսային Կորեայից, ինչպես նաև չինական ու ռուսական ընկերություններից: ՍԱՀ-ն չինական պինդ վառելիքային շարժիչների համար տեխնոլոգիաներ, ինչպես նաև ուղղորդող համակարգեր ձեռք էր բերում հիմնականում Իրանի և երրորդ կողմի միջոցով: 1999 թ. Սիրիան պինդ վառելիքային հրթիռների համար հիմնական բաղադրիչ համարվող չինական ծագման 10 տ ալյումինի փոշի է ներկրել Հյուսիսային Կորեայից⁵⁸: Այն տրամադրվել է Սիրիայում հրթիռային և քիմիական զենքերի ծրագրերով զբաղվող Գիտական ուսումնասիրությունների և հե-

⁵⁴ China to Show 'Restraint' in Arms Sales to Middle East, The Jerusalem Post, 23.05.1993; Dan Izenberg, Chinese FM Promises 'No Arms Sales to Mideast', The Jerusalem Post, 18.09.1992.

⁵⁵ Syria Seeks to Bolster Military Ties with China, Al Bawaba, 27.09.2000. <http://www.albawaba.com/news/syria-seeks-bolster-military-ties-china>.

⁵⁶ MR. John W. Ballard, նշվ. աշխ., էջ 23:

⁵⁷ Merchant of Weapons of Mass Destruction to the Axis of Evil, նշվ. աշխ., էջ 24-25: Չինական ընկերությունը «M-11» դասի հրթիռների խոշոր արտադրող և գնող է հրթիռային քիզնեսում:

⁵⁸ Bill Gertz, Washington Times, 28.10.1999, p. A1.

տագոտությունների կենտրոնին (Scientific Studies and Research Center–Centre des Etudes et de Recherche Scientifique)⁵⁹:

1999 թ. Իրանի, Պակիստանի և Հյուսիսային Կորեայի միջոցով Սիրիան փորձել է ձեռք բերել միջին հեռավորության, շարժական–մեկնարկով հրթիռային չինական տեխնոլոգիաներ⁶⁰:

Որոշ տեղեկությունների համաձայն՝ 2000 թ. հունիսին Չինաստանն աջակցել է Սիրիայի «երկիր–երկիր» (surface-to-surface) դասի բալիստիկ հրթիռային ծրագրին՝ վերջինիս արտադրության համար տրամադրելով ուղղորդող համակարգեր, հրթիռային շարժիչներ և պինդ վառելիք⁶¹: Հիշեցնենք, որ զրկվելով ԶԺՀ–ից ուղղակիորեն հրթիռներ ձեռք բերելու հնարավորությունից՝ Սիրիան ստիպված էր նման խնդրանքով դիմել Իրանին, Պակիստանին և Հյուսիսային Կորեային⁶²:

2004 թ. մայիսին Պեկինը տեխնիկական մասնագետներ գործուղեց Դամասկոս գործողության միջին շառավղով «Scud» դասի հրթիռային ծրագրի ընդլայնման գործում Սիրիային աջակցելու նպատակով⁶³, որն ըստ էության՝ Սիրիայի հրթիռային ծրագրերի գլխավոր մատակարար Հյուսիսային Կորեային փոխարինելու նպատակ էր հետապնդում⁶⁴: Արդեն իսկ 2007 թ. հունվարին Իսրայելի «Arrow Missile Defense System»–ը հաղորդեց սիրիական «Scud-D» դասի գործողության կարճ շառավղով բալիստիկ հրթիռի մեկնարկի մասին⁶⁵: Որոշ տեղեկությունների համաձայն՝ 2007 թ. վերջին Պեկինը պատրաստվում էր Իրանին ու Սիրիային «J-10» կործանիչներ վաճառել, որի պատրաստման տեխնոլոգիան օգտագործվել էր իսրայելական «Լավի» (Lavi) կործանիչների նախատիպի զարգացման գործում: Ուշագրավն այն է, որ

⁵⁹ Joseph S. Bermudez, Jr., A History of Ballistic Missile Development in the DPRK, Occasional Paper No. 2, Center for Nonproliferation Studies, November 1999, p. 19.

⁶⁰ Merchant of Weapons of Mass Destruction to the Axis of Evil, նշվ. աշխ., էջ 23–24:

⁶¹ Syria Missile Chronology, NTI by the James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies, Monterey, USA, 2011, p. 23. http://www.nti.org/media/pdfs/syria_missile.pdf?_t=1316466791; Ross Dunn, Beijing, Helping Syria with Missiles, the Times, London, 5.06.2000.

⁶² MR. John W. Ballard, նշվ. աշխ., էջ 21: Փխենյանը 2003 թ. երկրորդ կեսին օգնեց Սիրիային զարգացնելու «Scud C» և «Scud D» դասի հրթիռային ծրագրերը:

⁶³ Massoud Daher, նշվ. աշխ., էջ 22; China Increases Aid to Syrian Missiles, Middle East Newsline, 13.05.2004. http://menewsline.com/stories/2004/may/05_13_1.html.

⁶⁴ <http://nucnews.net/nucnews/2004nn/0405nn/040512nn.htm#345>. Փխենյանն ապահովում ու աջակցում էր «Scud C» և «Scud D» դասի հրթիռային ծրագրերի զարգացմանը:

⁶⁵ MR. John W. Ballard, նշվ. աշխ., էջ 24:

խրայելական որոշ փորձագետների կարծիքով՝ ՄԱ-ի երկրներ արտահանված չինական զինատեսակների մի զգալի մասն ընդօրինակվել է իսրայելական զենքի համակարգերից⁶⁶:

Տեղեկություններ կան նաև, որ Պեկինը Դամասկոսին սիրիական հակահրթիռային և զանգվածային ոչնչացման զենքի ծրագրերին առնչվող ռազմական տեխնիկա, ինչպես նաև քիմիական զենք է մատակարարել: Ըստ այդ աղբյուրների՝ 1991 թ. նոյեմբերին ՉԺՀ-ն համաձայնել է ՍԱՀ-ին վաճառել 30 կՎտ նեյտրոնային աղբյուրով հետազոտական ռեակտոր: Թեև Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալությունն (ԱԷՄԳ) այս տեղեկատվությունը հաստատել է միայն 1992 թ. մարտին, այնուհանդերձ սարքավորման ու նրա հետագա կարգավիճակի վերաբերյալ մանրամասները հայտնի չեն: Տեղեկություն կա նաև Դամասկոսի մոտակայքում չինական օժանդակությամբ քիմիական և կենսաբանական զենքի հնարավոր արտադրության համար ստորգետնյա հաստատություն կառուցելու վերաբերյալ: 1992 թ. ԿՀՎ-ի տնօրեն Ռոբերտ Գեյթսը հայտարարել էր, որ Սիրիան Պեկինի օգնությանն է դիմել քիմիական և կենսաբանական մարտագլխիկների զարգացման գործում: Ըստ ՀՏՎՌ-ի 1997 թ. հաղորդագրության՝ «Չինաստանի Մեծ պատ» արդյունաբերական կորպորացիան (China Great Wall Industry Corporation-CGWIC) հրթիռային փորձարկման կարևոր տեխնոլոգիա է մատակարարել Իրանին: Նույն աղբյուրի համաձայն՝ իրանական ու սիրիական ընկերությունները համագործակցել են ՉԺՀ-ից գնված տեխնոլոգիաները «Scud C» դասի հրթիռների արդիականացման նպատակով օգտագործելու ուղղությամբ⁶⁷:

Նախքան 1997 թ. հոկտեմբերի ՀՏՎՌ-ի վաշինգտոնյան գազաթնաժողովը ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Բլինթոնի վարչակազմը Չինաստանի նկատմամբ կրկին ճնշում գործադրեց՝ արտահանման վերահսկումն իրականացնելու և միջուկային ու հրթիռային համագործակցությունն Իրանի հետ դադարեցնելու

⁶⁶ The Jerusalem Post, 25.10.2007. «J-10» կործանիչների պատրաստման տեխնոլոգիան Չինաստանին վաճառվել էր օդանավի հետ կապված աշխատանքները Իսրայելի կողմից դադարեցվելուց հետո, ինչը կապված էր հարցի ֆինանսական կողմի հետ:

⁶⁷ Gerald M. Steinberg, Chinese Policies on Arms Control and Proliferation in the Middle East. China Report, China And The Middle East, No. 3-4, 1998, pp. 381-400. <http://faculty.biu.ac.il/~steing/arms/china.html>. China Great Wall Industry Corporation (CGWIC) 1980 թ. հիմնադրված և ՉԺՀ-ի կառավարության կողմից լիազորված կոմերցիոն կազմակերպություն է: Այս մասին տե՛ս <http://www.cgwic.com/about/>.

նպատակով: Ամիսներ անց ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարար Վիլյամ Կոհենը Պեկինում նշյալ խնդիրների քննարումից հետո ստացավ չինական բարձրաստիճան պաշտոնյաների, այդ թվում՝ նախագահ Ձիան Ձեմինի համաձայնությունը՝ հականավային թևավոր հրթիռների և հարակից այլ հակահրթիռային տեխնոլոգիաների առաքումը դադարեցնելու վերաբերյալ⁶⁸: ԱՄՆ-ի կառավարությունը հրապարակեց նաև ՉԺՀ-ի ավելի վաղ որոշումը՝ Սիրիային մեկ փուլով պինդ վառելանյութով լիցքավորվող «Մ-9» հրթիռներ տրամադրելու գործարքից հրաժարվելու մասին⁶⁹: Այնուհանդերձ, ԿՀՎ-ի հաշվետվությունները վկայակոչում էին Սիրիային չինական «Մ-11» դասի հրթիռներին առնչվող ուղղորդող սարքավորումների վաճառքի հնարավորությունը⁷⁰:

Փորձագետները գտնում են, որ Սիրիան, հակառակ միջուկային տեխնոլոգիաների հանդեպ հետաքրքրության ցուցաբերմանը և ԱԷՄԳ-ի երաշխիքների ներքո ՉԺՀ-ի տրամադրած հետազոտական փոքր ռեակտորի առկայությանը, երբևէ հետամուտ չի եղել միջուկային զենքի զարգացման գործին⁷¹: Չինաստանի կողմից Սիրիային և տարածաշրջանի այլ երկրներին ռազմական տեխնոլոգիաների վաճառքն իրականում չի փոխել և մոտ ապագայում չէր էլ կարող փոխել տարածաշրջանային ուժային հավասարակշռությունը:

Կարծում ենք՝ Վաշինգտոնի խիստ հակազդեցությունը Պեկինի կողմից Դամասկոսին ցուցաբերվող ռազմական աջակցությանը և Սիրիայում Չինաստանի ներկայության ընդլայնմանը այլ դրդապատճառներով էր պայմանավորված, եթե հաշվի առնենք, որ ԽՍՀՄ-ի փլուզումից հետո նոր աշխարհակարգում ԱՄՆ-ի հետ իբրև պոտենցիալ մրցակից պետություն կարող էր հանդես գալ միայն ՉԺՀ-ն: ԱՄՆ-ի արտաքին ակտիվության ամենամակերեսային վերլուծություններն անգամ ցույց են տալիս, որ վերջին տարիներին Վաշինգտոնի հիմնական մտահոգությունը և միջազգային թատերաբեմում նրա գործողությունների հիմնական շարժառիթը Չինաստանն է: Միջազգային վերլուծաբանների մեծ մասն այն կարծիքին է, որ «ԱՄՆ-ի դարաշրջանն ավարտվում է», և շատ մոտ ապագայում Չինաստանի տնտեսությունը կգերազանցի ԱՄՆ-ին՝ վերջինիս մղելով երկրորդ տեղը: Այստեղից էլ

⁶⁸ Steven Erlanger, US Says China Vows to Stop Sending Iran Anti-Ship Cruise Missiles, New York Times, 18.10 1997.

⁶⁹ Merchant of Weapons of Mass Destruction to the Axis of Evil, նշվ. աշխ., էջ 24:

⁷⁰ US Say China Cancelled Syria Missile Deal, Reuters, 16.10.1997.

⁷¹ Merchant of Weapons of Mass Destruction to the Axis of Evil, նշվ. աշխ., էջ 23:

ԱՄՆ-ի ձգտումը՝ կասեցնելու ՉԺՀ-ի տնտեսության աճը՝ վերջինիս մուտքն արգելափակելով ինչպես էներգետիկ և բնական այլ պաշարներով հարուստ, այնպես էլ ռազմավարական կարևորություն ներկայացնող երկրներում ու տարածաշրջաններում: ՄԱ-ն Չինաստանի համար ռազմավարական կարևորություն ներկայացնող տարածաշրջան է, որտեղ շոշափվում են Պեկինի ներդրումային ու էներգետիկ անվտանգությանն առնչվող շահերը: Սիրիան ՄԱ-ի առանցքային երկրներից է, ուստի ՉԺՀ-ի ներկայության ընդլայնումը Վաշինգտոնում հաճախ գնահատվում էր որպես ՄԱ-ում ԱՄՆ-ի ազդեցությունը Պեկինի կողմից փորձարկելուն ուղղված քայլ: ՄԱ-ում չինական զենքի առաքումները Վաշինգտոնում նաև իբրև հակաքայլ էր գնահատվում՝ ուղղված Թայվանին և Չինաստանի հարևան երկրներին ամերիկյան առաջադեմ սպառազինությունների համակարգերի շարունակվող համալրումներին: Սիրիան էլ փորձում էր ՉԺՀ-ի հետ խորացող համագործակցությունն իբրև լծակ օգտագործել թե՛ ԱՄՆ-ի հետ հարաբերությունների բարելավման և թե՛ Մոսկվայի հետ բարեկամական հարաբերությունների խորացման նպատակով:

Վերջին շրջանում ՄԱ-ում և Հյուսիսային Աֆրիկայում տեղի ունեցող իրադարձությունները, այդ թվում՝ սիրիական զարգացումները, միջազգային հանրության համար նոր և միանգամայն լուրջ մարտահրավերներ են: Պեկինը սկզբից ևեթ արտահայտվել է այդ երկրների ներքին գործերին չմիջամտելու և նրանց տարածքային ամբողջականությունն ու ինքնիշխանությունը պահպանելու օգտին՝ բացառելով ուժի կիրառման և բռնի իշխանափոխության հնարավորությունը: Ըստ պաշտոնական Պեկինի՝ սիրիական ներկայիս կառավարության բռնի իշխանափոխությունը կհանգեցնի տարածաշրջանային աղետի, ուստի անհրաժեշտ է սիրիական ճգնաժամի լուծման համար քաղաքական վերափոխման նոր մոդել փնտրել: Պեկինում կարծում են, որ Արևմուտքի կողմից պատժամիջոցների և տնտեսական այլ միջոցառումների կիրառումն այդ երկրներում Արևմուտքի հանդեպ բարեկամաբար տրամադրված վարչախմբերի իշխանության բերելու նպատակ է հետապնդում: Համաձայն Պեկինի՝ Վաշինգտոնը ոչ միանշանակ վերաբերմունք է դրսևորում տարածաշրջանի երկրների նկատմամբ՝ իր շահերից թելադրվող երկակի ստանդարտների քաղաքականություն վարելով: Մինչդեռ Չինաստանը, ի տարբերություն ԱՄՆ-ի, բավականաչափ զուսպ կեցվածք է դրսևորում տարածաշրջանային զարգացումների նկատմամբ՝ խուսափելով

ուղղակի միջամտությունից և հնարավոր բախումներից: Պեկինը համոզված է, որ իր գլխավոր ռեսուրսը ժամանակն է, որն աշխատում է իր բոլոր տնտեսության օգտին, մինչդեռ ԱՄՆ-ն՝ ապավինելով իր ներկայիս հզորությանն ու ազդեցությանը, առայժմ ավելի ակտիվ և համարձակ է խաղում:

Պեկինում զոչում են, որ ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի կողմից Լիբիայի քաղաքացիական բնակչության պաշտպանության վերաբերյալ ընդունված բանաձևը, որին Չինաստանը Ռուսաստանի հետ միասին ձեռնպահ քվեարկեց, իրականում Լիբիայի կառավարության դեմ ռազմական գործողությունների իրականացման լիազորագիր դարձավ: Ուստի Մոսկվան և Պեկինը այդուհետ մտադիր են կանխել ինչպես ՄԱ-ում, այնպես էլ այլ տարածաշրջաններում նման սցենարի կրկնումը: Երկու երկրները շարունակ վետո են դնում Սիրիայի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի բանաձևերի վրա՝ համոզված լինելով, որ ՆԱՏՕ-ն մանիպուլյացիայի է ենթարկում ԱԽ-ն՝ Սիրիայի նկատմամբ ռազմական միջամտությունը վավերացնող բանաձև կորզելու նպատակով:

Որոշ փորձագետներ էլ գտնում են, որ իրականում ՉԺՀ-ի շահերը մեծ չեն Սիրիայում, պարզապես Պեկինը՝ որպես Ռուսաստանի հավատարիմ դաշնակից, փորձում է Սիրիայի հարցում Ռուսաստանին սատարելու դիմաց վերջինիս աջակցությունն ապահովել Հյուսիսային Կորեայի հետ կապված խնդրում՝ վերջինիս միջուկային հավակնությունները զսպելու ուղղությամբ ավելի մեծ վճարակնություն ցուցաբերելու ճնշման տակ գտնվելու պատճառով: Բացի այդ՝ Չինաստանը մտավախություն ունի, որ արաբական վարչախմբերի անկումը «Երկնատակի» ներսում քաղաքացիական ընդվզումների ոգեշնչման աղբյուր կարող է ծառայել: Ուստի չի բացառվում, որ Պեկինը կարող է հարաբերություններ հաստատել Սիրիայի ընդդիմության հետ և երկրի ներկայիս կառավարության համար շատ ավելի «անելանելի իրավիճակի ստեղծման պարագայում» սիրիական ընդդիմությունը ճանաչվի իբրև երկրում միակ «օրինական իշխանության», ինչն արվեց Լիբիայի, Եգիպտոսի և հյուսիսաֆրիկյան այլ երկրների դեպքում: Նշենք, որ Պեկինը Մոսկվայի հետ Սիրիայի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի բանաձևի ընդունման արգելափակումից օրեր անց՝ 2012 թ. փետրվարի սկզբին, ի դեմս ՉԺՀ-ի փոխարտգործնախարար Ջայ Շյունի (Zhai Jun), արդեն հանդիպել է սիրիական ընդդիմության պատվիրակության հետ: